

Sygn. akt I Ns 126/14

POSTANOWIENIE

Dnia 10 lipca 2014 roku

Sąd Rejonowy w Przasnyszu I Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: SSR Anna Andrzejewska

Protokolant: Bogusława Kozłowska

po rozpoznaniu w dniu 10 lipca 2014 roku w Przasnyszu

na rozprawie

sprawy z wniosku D. Z.

z udziałem T. S., S. P., H. P.

o stwierdzenie nabycia spadku po C. P.

postanawia:

I. Stwierdzić, że spadek po C. P. zmarłej 27 sierpnia 1986 roku w miejscowości P., ostatnio tamże zamieszkałej na podstawie ustawy nabyli:

- córka D. Z., córka C. i C.,

- córka T. S., córka C. i C.,

- syn S. P., syn C. i C.,

- córka H. P., córka C. i C.,

- syn K. P., syn C. i C.,

– po 1/5 części każde z nich.

II. Stwierdzić, że wchodzące w skład spadku po C. P. zmarłej 27 sierpnia 1986 roku w miejscowości P., ostatnio tamże zamieszkałej, gospodarstwo rolne na podstawie ustawy dziedziczą:

- córka D. Z., córka C. i C.,

- syn S. P., syn C. i C.,

- córka H. P., córka C. i C.,

– po 1/3 części każde z nich.

III. Stwierdzić, że zainteresowani ponoszą koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie.

(-) SSR Anna Andrzejewska

Sąd Okręgowy w Ostrołęce Wydział I Cywilny po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 26 lutego 2015 roku na skutek apelacji uczestniczki postępowania T. S. od postanowienia Sądu Rejonowego w Przasnyszu z dnia 10 lipca 2014 roku, sygn. akt I Ns 126/14

postanawia:

1. zmienić zaskarżone postanowienie w pkt II w ten tylko sposób, że wchodzące w skład spadku gospodarstwo rolne na podstawie ustawy dziedziczą dzieci: D. Z., S. P., H. P. i T. S. w udziałach po 1/4 (jednej czwartej) części każdy z nich;
2. znieść wzajemnie pomiędzy stronami koszty postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt I Ns 126/14

UZASADNIENIE

Wnioskodawczyni D. Z. wniosła o stwierdzenie nabycia spadku z mocy ustawy po C. P., zmarłej w dniu 27 sierpnia 1986 roku w miejscowości P. i tam ostatnio zamieszkałej. Oświadczyła, że w skład spadku po wyżej wymienionej wchodzi gospodarstwo rolne.

Uczestnicy postępowania, tj. T. S., S. P. jako spadkobiercy C. P., przychylni się do wniosku.

Wnioskowi nie sprzeciwił się również kurator ubezwłasnowolnionej częściowo uczestniczki H. P..

Sąd ustalił i zważył, co następuje:

Spadkodawczyni C. P. zmarła w dniu 27.08. 1986 roku w miejscowości P., gdzie także ostatnio stale zamieszkiwała. W dacie śmierci była wdową – jej mąż C. P. zmarł w dniu 14.12.1963 roku. Pozostawiła pięcioro dzieci: córkę D. Z., córkę T. S., syna S. P., córkę H. P. i syna K. P..

Spadkodawczyni nie pozostawiła testamentu. Żaden ze spadkobierców ustawowych nie odrzucił spadku, nie zrzekł się umownie dziedziczenia, nie został uznany za niegodnego dziedziczenia. Nikt ze spadkobierców nie składał oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku w terminie zakreślonym treścią art. 1015 § 1 kc.

W skład spadku weszło gospodarstwo rolne położone w miejscowości P., gmina J. powiat (...) województwo (...) o łącznej powierzchni 10.9100 ha.

Syn K. P. zmarł w dniu 26 grudnia 2002 roku. Był kawalerem, nie miał dzieci. Jako spadkobierców ustawowych pozostawił rodzeństwo.

Orzeczeniem Komisji Lekarskiej do Spraw Inwalidztwa i Zatrudnienia z dnia 8 grudnia 1987 roku (numer akt (...)) H. P. zaliczona została do drugiej grupy inwalidów z ogólnego stanu zdrowia, przy czym inwalidztwo powstało u badanej przed 16-tym rokiem życia.

Prawomocnym postanowieniem z dnia 19 lipca 1989 roku Sądu Wojewódzkiego w Ostrołęce w sprawie I Ns-1/89 H. P. została ubezwłasnowolniona częściowo. Aktualnie kuratorem częściowo ubezwłasnowolnionej jest H. D. – pracownik Domu Pomocy Społecznej w B. (postanowienie Sądu Rejonowego w Wyszkowie III Wydziału Rodzinnego i Nieletnich z dnia 14 czerwca 2011 roku w sprawie III RNs 92/11).

Okoliczności powyższe wynikają z treści złożonego przez wnioskodawczynię zapewnienia, potwierdzonego przez uczestników postępowania T. S., S. P. i uzupełnionego następnie w ramach przesłuchania ich w charakterze strony i potwierdzonego przez kuratora ubezwłasnowolnionej częściowo H. P., a także zgromadzonym w sprawie materiałem dowodowym (k. 3-12 akt sprawy, dokumenty złożone przez Dom Pomocy Społecznej w B., pismo Sądu Okręgowego

w Ostrołęce z dnia 23.06.2014 roku, postanowienie Sądu Rejonowego w Wyszkowie III Wydziału Rodzinnego i Nieletnich z dnia 14 czerwca 2011 roku w sprawie III RNs 92/11).

Postępowanie o stwierdzenie nabycia spadku ma na celu ustalenie, czy osoba wskazana we wniosku jako spadkodawca zmarła oraz kto i na jakiej podstawie (ustawy czy też testamentu) jest jej spadkobiercą. Przy tym jeżeli spadkodawca nie pozostawił testamentu, to wówczas przepisy kodeksu cywilnego stanowią w swej treści kto i z jakim udziałem dziedziczy spadek po osobie zmarłej. Natomiast jeżeli spadkodawca pozostawił testament rzeczą Sądu prowadzącego postępowanie o stwierdzenie nabycia spadku jest ocena ważności testamentu wobec treści przepisów kodeksu cywilnego.

W przedmiotowej sprawie porządek dziedziczenia po C. P. ustalają przepisy kodeksu cywilnego.

Zgodnie z art. 924 kc spadek otwiera się z chwilą śmierci spadkodawcy. Stosownie do art. 925 kc spadkobierca nabywa spadek z chwilą otwarcia spadku. W myśl art. 931 § 1 kc w pierwszej kolejności powołane są z ustawy do spadku dzieci spadkodawcy oraz jego małżonek; dziedziczą oni w częściach równych. Jednakże część przypadająca małżonkowi nie może być mniejsza niż jedna czwarta całości spadku. Zgodnie z art. 931 § 2 kc jeżeli dziecko spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku, udział, który by mu przypadł, przypada jego dzieciom w częściach równych. Przepis ten stosuje się odpowiednio do dalszych zstępnych.

Przepisy te wyznaczają, po pierwsze zasadę, że krąg spadkobierców ustala się na datę otwarcia spadku, a więc zgonu spadkodawcy i po drugie, że w pierwszej kolejności dziedziczy małżonek i dzieci. Zasady dziedziczenia przez spadkobierców ustawowych pierwszej grupy nie ulegały żadnym modyfikacjom od chwili wejścia w życie kodeksu cywilnego.

Jeżeli małżonek spadkodawcy nie pozostawał przy życiu w dacie otwarcia spadku, zostaje wyłączony od dziedziczenia i jest traktowany jak osoba, która nie dożyła otwarcia spadku - spadek dziedziczą wówczas spadkobiercy powołani w danej grupie w częściach dla nich ustalonych. Jeśli spadek dziedziczą wyłącznie dzieci, to ich udziały w spadku ustala się w częściach równych.

Tak więc w przedmiotowej sprawie do spadku po C. P. dochodzą dzieci: córka D. Z., córka T. S., syn S. P., córka H. P. i syn K. P. – w częściach równych, tj. po 1/5 części każde z nich.

W związku z tym, iż w skład spadku weszło gospodarstwo rolne, a otwarcie spadku po C. P. nastąpiło przed dniem 14 lutego 2001 roku Sąd był zobligowany do badania uprawnień do dziedziczenia spadkowego gospodarstwa rolnego. Ustalając te uprawnienia, Sąd analizował je odrębnie w przypadku każdego ze spadkodawców, biorąc pod uwagę przepisy obowiązujące w dacie zgonu.

W dacie śmierci C. P., tj. w dniu 27 sierpnia 1986 roku, art. 1059 kc odnoszący się do dziedziczenia gospodarstw rolnych (w brzmieniu ustalonym ustawą z dnia 26 marca 1982 roku - Dz. U. z 1982 roku, Nr 11 poz. 81, zmieniającą ustawę – Kodeks cywilny oraz o uchyleniu ustawy o uregulowaniu własności gospodarstw rolnych, która weszła w życie z dniem 6 kwietnia 1982 roku i obowiązywała do 30.09.1990 roku) miał następującą treść: Spadkobiercy dziedziczą z ustawy gospodarstwo rolne, jeżeli w chwili otwarcia spadku: 1) odpowiadają warunkom wymaganym dla nabycia własności nieruchomości rolnej w drodze przeniesienia własności albo 2) są małoletni bądź też pobierają naukę zawodu lub uczęszczają do szkół, albo 3) są trwale niezdolni do pracy (art. 1059 kc).

Z dokonanych ustaleń wynika, że w sprawie aktualne było zastosowanie art. 1059 pkt 1 i 3 kc.

Warunki, o których mowa w art. 1059 pkt 1 kc, określały przepisy art. 160 § 1 kc w brzmieniu ustalonym wymienioną wyżej ustawą z 1982 roku oraz przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z 28 lipca 1964 roku w sprawie przenoszenia własności nieruchomości rolnych, znoszenia współwłasności takich nieruchomości oraz dziedziczenia gospodarstw rolnych w brzmieniu wynikającym z jednolitego tekstu (Dz. U. z 1983 roku Nr 19, poz. 86); rozporządzenie to było wydane na podstawie art. 160 § 3 kc. Art. 160 § 1 stanowił, że własność nieruchomości rolnej lub jej części może

być przeniesiona na rzecz osoby fizycznej tylko wtedy, gdy nabywca: 1) stale pracuje w jakimkolwiek gospodarstwie rolnym bezpośrednio przy produkcji rolnej albo 2) ma kwalifikacje do prowadzenia gospodarstwa rolnego. W myśl zaś § 3 powołanego rozporządzenia dowodem wystarczającym dla stwierdzenia posiadania kwalifikacji do prowadzenia gospodarstwa rolnego było ukończenie szkoły rolniczej, przysposobienia rolniczego lub uzyskanie tytułu kwalifikacyjnego w zawodach rolniczych. Przerwa w pracy w gospodarstwie rolnym nie stanowi przeszkody do uznania, że osoba zainteresowana odpowiada warunkom określonym w art. 160 § 1 pkt 1 Kodeksu cywilnego. Istotną okolicznością w tym zakresie była ciągłość pracy w gospodarstwie, ale tej pracy w sensie ekonomicznym i bezpośrednio powiązanie jej z produkcją rolną, co uzasadniało uznanie, że spadkobierca jest zdolny do prowadzenia gospodarstwa rolnego w sposób gwarantujący osiąganie odpowiednich wyników w zakresie produkcji rolnej. Takie bowiem było społeczno-gospodarcze podstawowe założenie systemu dziedziczenia gospodarstw rolnych.

Z poczynionych uwag, przy uwzględnieniu zgromadzonego materiału dowodowego, jednoznacznie wynika, że według stanu prawnego obowiązującego w chwili otwarcia spadku, tj. w dniu śmierci spadkodawczyni, za posiadających kwalifikacje do prowadzenia gospodarstwa rolnego i tym samym za mogących nabyć nieruchomości rolną w wyniku przeniesienia, a także - odziedziczyć gospodarstwo rolne z mocy ustawy, należało uznać S. P. i D. Z..

Faktu posiadania przez S. P. kwalifikacji do prowadzenia gospodarstwa rolnego dowodzi dołączone do akt sprawy świadectwo uzyskania w dniu 19 maja 1979 roku tytułu kwalifikacyjnego wykwalifikowanego rolnika. Jeśli zaś chodzi o kwalifikacje D. Z., to ze zgodnych zeznań S. P. i T. S. złożonych w charakterze strony wynika, że D. Z. w dacie śmierci C. P. pracowała w swoim gospodarstwie rolnym. Sąd nie znalazł powodów, by odmówić wiarygodności tym zeznaniom, które pozostawały w zgodzie z wyjaśnieniami samej D. Z., która oświadczyła, że w swoim gospodarstwie rolnym pracowała od 1974 roku wraz z teściową i mężem, a od 1980 roku do dzisiaj pracuje w tym gospodarstwie po przepisaniu go przez teściową. Wprawdzie D. Z. podała, że ukończyła kurs rolniczy, jednakże okoliczności tej w żaden sposób nie udowodniła, ani też nie wykazała stosownym dokumentem (art. 6 kc). Okoliczności tej nie potwierdza zebrany w sprawie materiał dowodowy.

Spadkobiercami uprawnionymi do dziedziczenia gospodarstwa rolnego byli także spadkobiercy trwale niezdolni do pracy (art. 1059 pkt 3 kc). Krąg spadkobierców trwale niezdolnych do pracy doprecyzowywał § 7 powołanego wyżej rozporządzenia. Zgodnie z tym przepisem współwłaściciele nieruchomości rolnej uważa się za trwale niezdolnych do pracy, jeżeli: 1) osiągnęli wiek - kobiety 60 lat, a mężczyźni 65 lat i nie wykonują stałej pracy, która stanowiłaby dla nich główne źródło utrzymania, lub 2) zostali zaliczeni do I lub II grupy inwalidów w trybie i na zasadach określonych w przepisach o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (§ 7 ust. 1 powołanego rozporządzenia). Jeżeli współwłaściciel nieruchomości rolnej nie może być poddany badaniom przez komisję lekarską do spraw inwalidztwa i zatrudnienia albo komisja ta nie może ustalić daty powstania inwalidztwa ze względu na długi upływ czasu między zniesieniem współwłasności a badaniem lekarskim - fakt trwałej niezdolności do pracy może również ustalić sąd na podstawie całokształtu okoliczności sprawy (§ 7 ust. 2 powołanego rozporządzenia). Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio przy ustalaniu niezdolności do pracy spadkobierców w wypadku, gdy spadek obejmuje gospodarstwo rolne (§ 7 ust. 3 powołanego rozporządzenia).

Ze zgromadzonych materiałów wynika, że orzeczeniem Komisji Lekarskiej do Spraw Inwalidztwa i Zatrudnienia z dnia 8 grudnia 1987 roku (numer akt (...)) H. P. zaliczona została do drugiej grupy inwalidów z ogólnego stanu zdrowia. Pomimo, że fakt inwalidztwa tej uczestniczki stwierdzony został po dacie otwarcia spadku po C. P., to jednak z treści tego orzeczenia wynika, że stwierdzone inwalidztwo powstało u badanej przed 16-tym rokiem życia. Oznacza to, że inwalidztwo H. P. istniało już w dacie otwarcia spadku po C. P., a zatem zachowała ona prawo do dziedziczenia gospodarstwa rolnego.

Jak wynika z zebranego materiału dowodowego, tj. zeznań uczestników postępowania, nie spełniali w dacie otwarcia spadku po C. P. uprawnień do dziedziczenia gospodarstwa rolnego T. S. i K. P.. Żadne bowiem z nich nie było rolnikiem, nie miało wykształcenia rolniczego i związku z rolnictwem, ani kwalifikacji do prowadzenia gospodarstwa rolnego w przedstawionym wyżej rozumieniu, bądź też nie było trwale niezdolne do pracy. Uczestniczka T. S. zeznała w charakterze strony, że jej pomoc w prowadzeniu gospodarstwa rolnego miała charakter dorywczy i nie

była wykonywana z zamiarem jej długotrwałego wykonywania na stałe. Przyznała też, że nie miała ukończonego żadnego kursu rolniczego i w 1986 roku nie miała swojego gospodarstwa rolnego. Okoliczności podanej przez wnioskodawczynię, że K. P. nie pracował w żadnym gospodarstwie rolnym nie zakwestionował żaden z uczestników niniejszego postępowania, stąd nie było powodów, by uznać je za niewiarygodne. Podkreślić należy, że okazjonalna pomoc rodzicom nie stanowi pracy w rozumieniu art. 1059 § 1 pkt. 1 kc, chodzi tu bowiem o pracę wykonywaną stale (nie dorywczo), w sposób ciągły i podjętą z zamiarem długotrwałego wykonywania, na przykład w ramach podziału obowiązków między domownikami.

Podsumowując stwierdzić należy, że analiza wskazanych wyżej przepisów i ustalonego w niniejszej sprawie stanu faktycznego prowadzi do wniosku, iż w dacie śmierci C. P. uprawnienia do dziedziczenia gospodarstwa rolnego mieli: córka D. Z., syn S. P. i córka H. P. – w równych częściach, tj. po 1/3 części każde z nich.

W tym miejscu zauważyć należy, że spadkobiercy C. P. dziedziczą spadek wprost, co dotyczy również dziedziczenia gospodarstwa rolnego, pomimo, że H. P. została prawomocnie częściowo ubezwłasnowolniona i żaden ze spadkobierców nie złożył w terminie zakreślonym treścią art. 1015 § 1 kc oświadczeń o przyjęciu bądź odrzuceniu spadku. H. P. nie była ubezwłasnowolniona w dacie otwarcia spadku i wobec częściowego ubezwłasnowolnienia jej po tej dacie nie sposób uznać, by w dacie otwarcia spadku istniały podstawy do jej ubezwłasnowolnienia całkowitego. Wszyscy spadkobiercy w dacie otwarcia spadku byli pełnoletni.

Stosownie bowiem do treści art. 1015 § 2 kc brak oświadczenia spadkobiercy w terminie sześciu miesięcy od dnia w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swego powołania jest jednoznaczny z prostym przyjęciem spadku. Jednakże gdy spadkobiercą jest osoba niemająca pełnej zdolności do czynności prawnych albo osoba, co do której istnieje podstawa do jej całkowitego ubezwłasnowolnienia, albo osoba prawna, brak oświadczenia spadkobiercy w terminie jest jednoznaczny z przyjęciem spadku z dobrodziejstwem inwentarza. Sądowi znane jest przy tym trafne postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 grudnia 2012 roku w sprawie III CZP 89/12 w myśl którego jeżeli wśród wszystkich spadkobierców, którzy nie złożyli w terminie żadnego oświadczenia, znajdzie się spadkobierca należący do grona wymienionych w art. 1015 § 2 zdanie drugie kc, to nabywa on spadek z dobrodziejstwem inwentarza, co z kolei pozwala zastosować art. 1016 kc z takim skutkiem, iż „uważa się, że także pozostali spadkobiercy, którzy nie złożyli oświadczenia w terminie, przyjęli spadek z dobrodziejstwem inwentarza”.

Mając na uwadze powyższe okoliczności, na mocy powołanych powyżej przepisów prawa orzeczono, jak w sentencji.

O kosztach postępowania rozstrzygnięto na podstawie art. 520 § 1 kpc.